

ὅν ὅμως δὲν κρίνω ἄξιον νὰ πανομοιοτυπήσω ἐν-
ταῦθα. Ἄρκει νὰ εἶπω, ὅτι εἶναι Ὑμήττιος καὶ αὐτὸς
καὶ κολοβός, μικρότερος δὲ τῶν ἄλλων δύο, καὶ ἔχει
ἐν μικροτέρα ἀταξία, γράμμασιν ὅμως διαφόρων με-
γεθῶν καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων, τὰ ἐξῆς κύρια
ὀνόματα, καθ' ὅσον ἠδυνήθη νὰ τ' ἀναγνώσω.

.....
... Ἀπολλω(ν . .

. . Εὐκλη . .

.. | + . / . . .

. . η)ναιο . . .

Μ)ηνοφ . . . $\frac{\text{Φιλ} . .}{\text{Εὐκ} . .}$

Ἄπολ . . .

. . λε . . Σωισι . . .

. . πο . . Λεωσ . . .

. . πε . . Μενε ; . .

. Ἄπο

.....

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 17 Νοεμβρίου 1885.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

ΚΡΑΤΗΡ ΕΞ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

(Πίν. 11 καὶ 12).

Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο συνεκολλήθη ἐκ πλείστων τε-
μαχίων ἀνακαλυφθέντων κατὰ τὰς πρὸ τῆς ἀνατο-
λικῆς προσόψεως τοῦ Παρθενῶνος ἀνασκαφὰς τοῦ
1882 καὶ 1883. Πλὴν τῶν μερῶν, τὰ ὅποια, ὡς
ἐν τῇ εἰκόνι φαίνεται, ἐλλείπουσι, δὲν εὐρέθη καὶ
ἡ βάσις, τῶν δὲ λαβῶν μόνον τῆς ἐτέρας μέρος μι-
κρόν εἶναι ἀρχαῖον. Αἱ μορφαὶ εἶναι ἐρυθραὶ ἐπὶ
μελανοῦ ἐδάφους. Ὑψος τοῦ ἀγγείου ἄνευ τῆς νεω-
τέρας βάσεως καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῆς δακτυλίου 0,36
περίπου, ὕψος τῶν μορφῶν τοῦ μὲν Θησεῦς, Μί-
νωος καὶ Ἀριάδνης 0,185 περίπου, τῶν δὲ τῆς
ἄλλης ὄψεως ὀλίγον τι μεγαλιότερον ἕνεκα τῆς ἐλ-
λείψεως τοῦ περιστυλίου, ἦτοι 0,187 περίπου· διά-
μετρος τοῦ στομίου περιλαμβανομένου καὶ τοῦ πά-
χους τῶν χειλέων 0,44. Τὸ ἀρχικὸν ὕψος τοῦ κρα-
τῆρος μετὰ τῆς βάσεως, ἐὰν κρίνωμεν ἐξ ἄλλων
ἀγγείων τοῦ αὐτοῦ εἶδους, θὰ ἦτο 0,44 ἢ 0,45
περίπου. Αἱ εἰκόνες ἐγένοντο κατὰ $\frac{1}{5}$ περίπου μι-
κρότεραι τοῦ πραγματικοῦ μεγέθους.

Ἡ παράστασις ὁλόκληρος εἶναι μία, διαιρεῖται
ὅμως ἀκριβῶς εἰς δύο μέρη, καὶ τὸ μὲν ἓν, ἐν ᾧ ὁ
Θησεὺς καταβάλλει τὸν Μινώταυρον παρόντων τοῦ
Μίνω καὶ τῆς Ἀριάδνης, ἦτις κρατεῖ στέφανον

ὅπως στεφανώσῃ τὸν ἥρωα, χαρακτηρίζεται διὰ
τῶν εἰς τὰ ἄκρα δύο κίωνων, τῶν ὑποβασταζόντων
ἐπιστύλιον, ὡς ἴδιον οἶκημα, ἦτοι ὁ λαβύρινθος ἐν
ᾧ κατῴκει τὸ θηρίον (1)· ἐν τῷ ἐτέρῳ παρίστανται
ὡς θεαταὶ ἥρωες ἀττικοί. Ἐξωτερικῶς συνδέονται
τὰ δύο μέρη διὰ τοῦ Ὀρνέως, ὅστις ἐκτείνει τὴν
δεξιὰν πρὸς τὴν κυρίαν σκηνὴν εἰς σημεῖον θαυμα-
σμοῦ ἢ καὶ ἐνθαρρύνων τὸν συμπατριώτην του·
οὐχ ἦττον καὶ αἱ ἄλλαι τρεῖς μορφαὶ αἱ ἐπόμεναι
αὐτῷ δὲν μένουσιν ἀδιάφοροι, ἀλλὰ μετὰ προσοχῆς
παρατηροῦσι τὰ συμβαίνοντα.

Καθ' ἑαυτὴν οὐδὲν νέον παρέχει ἡ παράστασις
οὔτε ἐν ταῖς λεπτομερείαις οὔτε ἐν τῷ συνόλῳ·
ἀκολουθεῖ καὶ αὐτὴ τὸν ἀρχαῖον τύπον, ὅστις ἐνω-
ρίτατα μορφωθεὶς διετέλεσεν ἐπαναλαμβανόμενος
μετὰ μικρῶν παραλλαγῶν ἐπὶ πάντων σχεδὸν τῶν
μνημείων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν ἐσχά-
των χρόνων τῆς ἑλληνικῆς τέχνης· ἡ μονοτονία
ἐν τοῖς προσώποις καὶ ἐν ταῖς στάσεσι καὶ κινήσε-

(1) Πρὸς. O. Jahn Archaeol. Beitr. σ. 266: ὁ τόπος ὅπου ὁ
Θησεὺς καταπαλαίει τὸν Μινώταυρον δηλοῦται ἐπὶ τῶν ἀγγείων πολ-
λάκις διὰ κίονος, ἐφ' ἑνὸς δὲ διὰ πύλης βασταζομένης ὑπὸ δύο κίωνων
(Gerhard Ant. Bildw. 117, 1).

σιν αὐτῶν εἶναι μεγίστη. Ὁ Μινώταυρος παρίσταται ἐπὶ γόνυ πεσών, ἀριστερὰ αὐτοῦ ὁ Θησεύς κρατῶν ἐν τοῖς πλείστοις καὶ ἀρχαιοτάτοις ξίφος, ἐν ἄλλοις ῥόπαλον ὡς ὁ Ἡρακλῆς, καὶ ἐν ἄλλοις ἄοπλος καταβάλλων τὸν ἐχθρὸν του μόνον διὰ τῆς παλαιστικῆς τέχνης· ἐκατέρωθεν τῆς κυρίας ταύτης σκηνῆς πρόσωπα ἄλλα συμμετρικῶς διατεθειμένα, ἄλλοτε περισσότερα καὶ ἄλλοτε ὀλιγότερα, ἐνίοτε μετ' ἐπιγραφῶν, συμπληροῦσι καὶ μεγαλοποιοῦσι τὴν εἰκόνα (πρβ. Conze, Theseus und Minotauros, achtunddreissigstes berliner Winkelmannsprogramm, 1878 σ. 7 καὶ 9). Τοῦ τύπου τούτου οὐδὲν στοιχεῖον παρέλειψεν ὁ τεχνίτης τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου, οὔτε προσέθηκέ τι σπουδαῖον εἰς αὐτόν. Τοῦτο ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν εἶναι τόσον προφανές, ἅμα ὅμως ἐκτυλίξωμεν τὴν ὅλην παράστασιν ἐπὶ ἐπιπέδου ἐπιφανείας καὶ φαντασθῶμεν συγχρόνως ἐκλείποντας τοὺς κίονας καὶ τὴν ἑτέραν τῶν λαβῶν, τὴν μεταξὺ τοῦ Μινωταύρου καὶ τοῦ Ὀρνέως, τέλος ἐὰν ἐλαττώσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀττικῶν ἡρώων εἰς δύο, ἢ παράστασις γίνεσθαι ἀρτιμελῆς καὶ ἀναφαίνεται καθαρὸς ὁ ἀρχαῖος κοινὸς τύπος, ἦτοι ὁ Θησεύς καὶ ὁ Μινώταυρος ἐν τῷ κέντρῳ, ἐκατέρωθεν δὲ τῆς κυρίας ταύτης σκηνῆς πρόσωπα ἄλλα συμμετρικῶς διατεθειμένα, δεξιὰ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἀριστερὰ οἱ Κρήτες. Τὸ συνεχές τῆς παραστάσεως εἶναι καταδήλως ἀναγκαιότατον διὰ τὸν τύπον τοῦτον· διχοτομούμενης αὐτῆς ἐκλείπει καὶ ἡ συμμετρία. Καὶ ὅμως ὁ ζωγράφος τοῦ προκειμένου ἀγγείου οὕτως ἔπραξε ζημιῶν, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὸ ἄλλως ὠραῖον ἔργον του. Θέλων δηλαδὴ νὰ κοσμήσῃ διὰ τῆς αὐτῆς παραστάσεως τὰς δύο ὄψεις τοῦ κρατῆρος, ἠναγκάσθη νὰ χωρίσῃ αὐτὰς εἰς δύο μέρη, καὶ ἐπειδὴ ὁ Θησεύς καὶ ὁ Μινώταυρος δὲν ἠδύναντο νὰ πληρώσωσι τὴν μίαν ὄψιν, περιέλαβεν εἰς αὐτὴν καὶ τὴν Ἀριάδνην μετὰ τοῦ πατρός της, οὕτω δὲ ἔμειναν διὰ τὴν ἑτέραν μόνοι οἱ Ἀθηναῖοι, ὧν ὁ τεχνίτης ἐζωγράφησεν ὅσους ἐχώρει ἢ πρὸς κόσμησιν ἐπιφάνεια· διότι ἐὰν ὑποθέσωμεν τὴν παράστασιν ἀνεπτυγμένην καὶ συνεχῆ, τὰ ἐκατέρωθεν τῆς κυρίας σκηνῆς πρόσωπα κατ' ἀκριβῆ συμμετρίαν πρέπει νὰ ἦναι καὶ ἰσάριθμα· πρὸς τούτοις

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ 1886.

ἐν μιᾷ καὶ συνεχεῖ παραστάσει λογικώτερον καὶ πρὸς τὸν μῦθον συμφωνότερον θὰ ἦτο, νομίζω, ἢ πάντα τὰ πρόσωπα νὰ εὐρίσκωνται ἐντὸς τοῦ ὑπὸ τῶν κίωνων καὶ τοῦ ἐπιστυλίου δηλουμένου χώρου ἢ μόνον τὰ πρωταγωνιστοῦντα, δηλαδὴ ὁ Θησεύς καὶ ὁ Μινώταυρος· ἀφοῦ ὅμως ὁ τεχνίτης ἔνεκα τῶν ἰδιαιτέρων σκοπῶν του ἀπεφάσισε τὴν διχοτόμησιν, δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἄλλως ἢ ὡς ἔπραξεν ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ἐπιστύλιον καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν θεωμένων προσώπων· ἄλλως καὶ ἡ ἐκ τούτου βλάβη τῆς εἰκόνας οὔτε μεγάλη εἶναι οὔτε παρατηρεῖται ἀμέσως. Ἐπαισθητὴ ὅμως εἶναι ἡ ἔλλειψις συμμετρίας ἐν τῇ θέσει τοῦ κυρίου συμπλέγματος· τὸ ἐν καὶ μόνον πραγματικὸν κέντρον τῆς ὅλης παραστάσεως δὲν συμπίπτει μετὰ τοῦ κέντρον οὐδετέρας τῶν ὄψεων, διότι οἱ πρωταγωνιστὰὶ διαμοιράζονται τὸν χῶρον τῆς μιᾶς ἐξ αὐτῶν μετὰ τῆς Ἀριάδνης καὶ τοῦ πατρός της, οὕτω δὲ πλὴν τοῦ ὅτι δευτερεύοντα πρόσωπα τίθενται ἐν ἴση μοίρᾳ μετὰ τῶν πρωτευόντων, πλησιάζει καὶ τὸ κέντρον πρὸς τὴν λαβὴν, τοῦθ' ὅπερ καταστρέφει πᾶσαν συμμετρίαν καὶ πᾶσαν ἀρμονίαν τῆς παραστάσεως πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν διαίρεσιν τοῦ χώρου. Πρὸς δικαιολόγησιν ὅμως τοῦ τεχνίτου δύναται νὰ ῥηθῆ, ὅτι τὸ πρόβλημα, ὅπερ ἔπρεπε νὰ λύσῃ, δὲν ἦτο καὶ πολὺ εὐκόλον· αἱ τοῦ κρατῆρος ὄψεις ἔνεκα τῆς ἀναλογίας τοῦ πλάτους πρὸς τὸ ὕψος των χωροῦσι μεγάλας ἀλλ' ὀλίγας μορφάς, αἱ τοῦ ἡμετέρου ἀνευ στενοχωρίας τέσσαρας ἐκατέρα· ἐὰν λοιπὸν ἤθελε νὰ παραστήσῃ τὴν μάχην τοῦ Θησεύος πρὸς τὸν Μινώταυρον χωρὶς νὰ διχοτομήσῃ τὴν παράστασιν, ἔπρεπε νὰ παραλίπη πρόσωπα, τὰ ὁποῖα αὐτός, ὡς φαίνεται, ἐθεώρει ἀναγκαῖα. Ἡ Ἀριάδνη φυσικὰ δὲν ἠδύνατο νὰ λείπη, ὁ δὲ Μίνως δυσκόλως· καὶ ὑπὲρ τῆς παρουσίας ἀττικῶν τινῶν ἡρώων συνηγὸρει ἴσως τὸ πατριωτικὸν αἶσθημα. Οὕτω ἔμεινε μόνον ἡ διχοτόμησις.

Ἐκ τῶν προσώπων τῶν παρισταμένων εἰς τὸν φόνον τοῦ Μινωταύρου ὁ Μίνως καὶ ἡ Ἀριάδνη (1)

(1) Ἀριάδνη ὡς ἐπὶ τοῦ ἐξ Ἀκροπόλεως κρατῆρος ὀνομάζεται ἡ κόρη τοῦ Μίνω καὶ ἐπὶ ἄλλων ἀγγείων, π. χ. ἐπὶ τοῦ μεγάλου τοῦ λεγομένου τοῦ Francois (Mon. dell'Inst. IV πίν. 54-57) καὶ ἐπὶ ἑτέρου τοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου (Furtwängler Vasenk. ἀρ. 2179).

εἶναι φυσικῶς τὰ συνηθέστατα· ἡ Ἀριάδνη ὀπίσω τοῦ Θησέως ἰσταμένη καὶ κρατοῦσα στέφανον ὡς ἐνταῦθα εὐρίσκεται καὶ ἐν ἀγγείῳ τοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου (Furtwängler Vasenk. ἀρ. 1891) καὶ ἐν ἄλλῳ τῆς Πετροπόλεως (Stephani Katalog ἀρ. 1626). Νέα ὅμως εἶναι τὰ λοιπὰ πρόσωπα, τὰ ὅποια ἂν ἔλειπον αἱ ἐπιγραφαὶ οὐδεὶς ὑποθέτω θ' ἀνεγνωρίζεν, ὅτι παριστώσι τὸν Πάλλαντα, τὸν Νῆστον, τὸν Λύκον καὶ τὸν Ὀρνέα. Οἱ ἥρωες οὗτοι τῆς Ἀττικῆς καὶ ἐν τῇ μυθολογίᾳ δὲν ἀναφέρονται συγχρῶς ὡς δρώντα πρόσωπα· γνωστὸς ὅμως εἶναι ὁ ἀγὼν τοῦ Θησέως κατὰ τοῦ Πάλλαντος καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ ἡ προδοσία τοῦ Νίσου ὑπὸ τῆς ἰδίας θυγατρὸς τοῦ Σκύλλης ἐρασθείσης τοῦ βασιλέως τῶν Κρητῶν Μίνω. Ἐν δὲ μνημείοις τέχνης ἀπαντῶσι τὰ ὀνόματα αὐτῶν σπανιώτερον ἔτι· ἐγὼ δὲ δύο μόνον τοιαῦτα δύναμαι ν' ἀναφέρω, ἐν οἷς ἡ παρουσία τοῦ Πάλλαντος ἐπὶ τοῦ ἐνὸς καὶ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τοῦ Λύκου μαρτυρεῖται δι' ἐπιγραφῶν. Ἐπὶ κύλικος παριστώσης τὴν γέννησιν τοῦ Ἐριχθονίου μεταξὺ τῶν θεῶν Ἀθηνᾶς καὶ Ἡφαίστου καὶ τῶν ἡρώων καὶ ἡρωίδων Κέκροπος, Ἐρσης, Ἀγλαύρου, Πανδρόσου, Ἐρεχθέως, Πανδίοнос καὶ Αἰγέως εὐρίσκεται καὶ ὁ Πάλλας (Furtwängler ἀνωτ. ἀρ. 2517)· ὁ δὲ ἐκδοὺς αὐτὴν Flasch (Mon. dell' Inst X, 38. Annali 1877 σ. 418 ἐξ) παρατηρεῖ ὀρθῶς, ὅτι ὁ Ἐρεχθεύς, Αἰγεύς καὶ Πάλλας μηδὲν κοινὸν ἔχοντες μετὰ τῆς κυρίας πράξεως καὶ ἄλλως δὲ κατὰ τὴν μυθολογικὴν χρονολογίαν νεώτεροι ὄντες κατὰ πολὺ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἐριχθονίου παρίστανται ἐκεῖ μόνον ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ ἀττικοῦ λαοῦ. Ὁ Λύκος εὐρίσκεται καὶ αὐτὸς ἐπὶ κύλικος, ἐν ᾗ ἔξω μὲν ὑπάρχουσιν ἐκτὸς αὐτοῦ ὁ Αἰγεύς, ὁ Θησεύς, ἡ Αἴθρα, ὁ Φόρβας, ἡ Μήδεια, ὁ Λίας, ὁ Μενεσθεύς καὶ ἡ Μελίτη, ἔσω δὲ ὁ Κόδρος καὶ ὁ Αἰνετος (E. Braun Die Schale des Kodros. Gotha 1843. Γνωστὸν εἶναι τὸ βιβλίον τοῦτο ἐμοὶ μόνον ἐκ Jahn Arch. Aufs. σ. 181 ἐξ). Ὅτι δὲ ὁ Flasch λέγει περὶ τῆς παρουσίας τοῦ Ἐρεχθέως, Αἰγέως καὶ Πάλλαντος ἐπὶ τῆς ἐν Βερολίῳ κύλικος, τοῦτο δυνάμεθα νομίζω νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ ἐνταῦθα περὶ τῆς παρουσίας τῶν τεσσαρῶν ἀττικῶν ἡρώων· ἐκ τοῦ μύθου ἡ παρουσία

των οὐχὶ μόνον δὲν δικαιολογεῖται, ἀλλ' ἴσως καὶ ἀντίκειται αὐτῷ· ὁ Ὀρνεὺς μάλιστα υἱὸς τοῦ Ἐρεχθέως λεγόμενος οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν οὐδὲ συγγενεῖαν πρὸς τὸν Θησέα, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι τρεῖς εἶναι τοῦλάχιστον θεῖοι αὐτοῦ· πλὴν τούτου δὲ ἐν τοῖς ἀττικοῖς μύθοις τὸ πρόσωπον αὐτὸ ἐν γένει δὲν κατέχει τὴν θέσιν, ἣν πλὴν τοῦ Νίσου, Λύκου καὶ Πάλλαντος ἄλλοι ἥρωες, οἷοι ὁ Ἐρεχθεύς, Κέκροψ, Κόδρος κτλ. καταλαμβάνουσιν ἐν αὐτοῖς· ὁ Πausanίας μόνον (2,25,5) ἀναφέρει, ὅτι ἡ ἐν τῇ Ἀργείᾳ πόλις τῶν Ὀρνεῶν ἐκαλεῖτο οὕτω ἀπὸ Ὀρνέως τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἐρεχθέως· ὁ αὐτὸς (10, 35,8) μνημονεύει πάλιν αὐτοῦ ὡς πατρὸς τοῦ Πετεῶ, ὅστις διωχθεὶς ἐξ Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Αἰγέως ᾤκισε τὴν ἐν τῇ Φωκίᾳ Στεῖριν. Ὁμοίως καὶ ὁ Πλούταρχος (Θησεῖος βίος 32) ἀναφέρει αὐτὸν ὡς πατέρα τοῦ Πετεῶ, ἀλλ' οὐδὲν πλέον λέγει. Δὲν πιστεύω, ὅτι πρέπει νὰ δώσωμεν σημασίαν τινὰ εἰς τὰ περιστατικὰ ταῦτα καὶ νὰ υποθέσωμεν, ὅτι ὁ τεχνίτης τοῦ κρατῆρος ἀπὸ σκοποῦ ἐξέλεξεν ἥρωας, ὡς τὸν Νῆστον, τὸν Λύκον καὶ τὸν Ὀρνέα. Λίαν φυσικὸν βεβαίως εἶναι, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τοὺς Μηδικοὺς πολέμους εὐχαρίστως ἀνεμιμνήσκοντο ἐκείνων ἰδίως τῶν ἐγγυρῶν μύθων, ὅσοι πρὸς τοῖς ἄλλοις εἶχον καὶ πολιτικὴν τινα χροιάν καὶ ὅσοι πλὴν τοῦ ὅτι ἐκολάκευον τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσι τρόπον τινὰ καὶ ὡς μυθικὸν ὑπόδειγμα τῆς ἡγεμονίας, ἣν οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἶχον ἀποκτήσει· στοχαζόμεθα πόσον ἡ αἰφνιδία αὕτη τύχη, ἣς ἄλλως οἱ νικηταὶ τοῦ Μαραθῶνος ἦσαν καθ' ὅλα ἄξιοι, πρέπει νὰ κατεῖχε τὰ πνεύματα πάντων ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ ἐσχάτου πολιτοῦ καὶ μετὰ πόσης εὐαρεσκείας θ' ἀνέφερον, ὅτι Νῆστος ὁ υἱὸς τοῦ Πανδίοнос καὶ ἀδελφὸς τοῦ Αἰγέως ἐβασίλευσεν ἐν Μεγάροις, ὅτι ἀπὸ τοῦ Λύκου, ἄλλου ἀδελφοῦ τοῦ Αἰγέως, ἔλαβε τὸ ὄνομα τῆς ἡ Λυκία (1) καὶ ὅτι Ὀρνεὺς ὁ τοῦ Ἐρεχθέως ἔκτισεν ἐν μέσῃ τῇ Πελοποννήσῳ τὰς Ὀρνεάς. Πι-

(1) Πρὸς Ἡροδότ. I, 173 : ὡς δὲ ἐξ Ἀθηνέων Λύκος ὁ Πανδίοнос ἐξελαθεὶς καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Αἰγέως ἀπίκετο εἰς τοὺς Τερμίλας παρὰ Σαρπηδόνα, οὕτω δὴ κατὰ τοῦ Λύκου τὴν ἐπωνυμίην Λύκοι ἀναχρόνον ἐκλήθησαν. — Ἴδε καὶ Στράβωνα 9.392 καὶ 14, 667.

θανόν λοιπόν είναι, ότι οι ήρωες οὔτοι ἀπήλαιον κατά τούς χρόνους εκείνους ποιᾶς τινος δημοσικότητος ἐν Ἀθήναις· δὲν ἔπεται ὁμοῦς ἐκ τούτου, ὅτι καὶ ὁ ἡμέτερος τεχνίτης προσγράφων τὰ μεγάλα ταῦτα ὀνόματα ἐπὶ τοῦ κρατήρος εἶχε τι ἰδιαίτερον καὶ βαθέτερον κατὰ νοῦν. Ἐν ταῖς παραστάσεσι τοῦ μύθου τούτου πλὴν τῶν κυρίων προσώπων εὐρηγνται συχνότατα καὶ ἄλλα, νέοι, νεάνιδες καὶ ἄνδρες γενειοφόροι (1). Τῶν γυναικῶν μία δύναται νὰ ὀνομασθῆ πάντοτε Ἀριάδνη, αἱ λοιπαὶ ὁσάκις εἶναι πλείονες, ἐν ἀνάγκῃ ὑποτίθενται ὅτι εἶναι αἱ πρὸς βορὰν τῷ Μινωταύρῳ προωρισμένοι κόραι· οἱ ἔφηβοι ἐπίσης δύναται νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς οἱ μετὰ τοῦ Θησέως ἐξ Ἀθηνῶν πλεύσαντες· τῶν γενειοφόρων ὁμοῦς μόνον εἷς δύναται νὰ ἦναι ὁ Μίνως· οἱ ἄλλοι βεβαίως παρίστανται ὡς ἀπλοὶ θεαταί. Τοιαῦται μορφαὶ παραπληρωματικαὶ μηδεμίαν ἔχουσαι ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν κυρίαν παράστασιν, μεγαλοποιῶσαι μόνον αὐτὴν ἐξωτερικῶς, εὐρηγνται ὡς γνωστὸν συνηθέστατα ἐπὶ ἀγγείων. Καὶ οἱ ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὀψεως τοῦ κρατήρος τέσσαρες ἄνδρες οὐδένα ἄλλον σκοπόν, νομίζω, ἔχουσιν· ἵνα ὁμοῦς μὴ παρορῶνται ὅλως ὑπὸ τοῦ θεατοῦ, ἔλαβον τὰ γνωστὰ ἡρωϊκὰ ὀνόματα.

Περὶ τῆς τέχνης τοῦ ἀγγείου καὶ τοῦ σχήματος αὐτοῦ παραπέμπω εἰς τὸν W. Klein (Euphronios σ. 51 ἐξ), ὅστις ἐν ὀλίγοις ἐχαρακτήρισεν ὀλόκληρον τὴν κατηγορίαν τῶν καλυκοειδῶν τούτων κρατήρων εἰπὼν, ὅτι τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἤρχισαν κατασκευαζόμενα πρῶτον κατὰ τούς χρόνους τοῦ ἀγγειογράφου Εὐφρονίου καὶ ὅτι διακρίνονται πρὸ παντὸς διὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς τῶν εἰκόνων των(2).

(1) Otto Jahn Arch. Beitr. σ. 260 ἐξ.

(2) Οἱ καλυκοειδεῖς κρατήρες, οἷος εἶναι ὁ ἡμέτερος ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, δὲν πρέπει νὰ συγγέρονται μετὰ τῶν κωδωνοειδῶν, τῶν συνηθεστάτων μὲν ἐν Βοιωτίᾳ, ἐν Ἀττικῇ ὁμοῦς ἴσως μηδέπω εὐρεθέντων, περὶ ὧν ἄλλοτε ἐν τῇ Ἐφημερίδι ταύτῃ (1883 σ. 171 ἐξ) ἔγραψα, ὅτι εἰσῆχθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν μετὰ τοῦ βοιωτικοῦ βυθμοῦ· ἤδη ὀφείλω νὰ προσθέσω ὅ,τι μὲ εἶχε διαφύγει τότε, ὅτι δηλαδὴ καὶ ὁ Klein (ἀνωτ. σ. 52. 53) ἀνεγνώρισε τὴν βοιωτικὴν καταγωγὴν τῶν κωδωνοειδῶν κρατήρων ἐκ δύο ἀγγείων τοῦ Τεισίου. Ἐγὼ ἐν τῷ μνημονεύοντι ἄρθρῳ μου δὲν ἐθεώρησα ἀναγκαῖον ν' ἀναφέρω τὸν Τεισίαν ἕνεκα τῆς ἀορίστου καὶ ἀμφιβόλου ἔτι θέσεως τοῦ τεχνίτου τούτου, ἤρκει δὲ πρὸς τὸν σκοπόν μου νὰ εἶπω, ὅτι τὸ ἐν Ἰταλίᾳ κοινότατον σχῆμα τῶν κωδωνοειδῶν κρατήρων ἐν Ἑλλάδι μόνον ἐκ Βοιωτίας εἶναι γνωστὸν καὶ ν' ἀναφέρω τινὰ παραδείγματα· σήμερον δύναται ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν νὰ διπλασιασθῆ.

Τοῦ ἡμετέρου ὁμοῦς ἡ χρονολογία δύναται νὰ ὀρισθῆ ἀκριβέστερον· διότι ὡς εἶπομεν ἤδη καὶ ἄλλοτε (Ἐφημ. Ἀρχ. 1885 σ. 56), ἡ ἐπίχωσις πρὸ τῆς ἀνατολικῆς προσόψεως τοῦ Παρθενῶνος εἶναι σύγχρονος αὐτοῦ, οὐδὲν δὲ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς σημεῖον ἐδείκνυεν, ὅτι ἀνεμίχθησάν ποτε καὶ ἀντικείμενα μεταγενέστερα, πλὴν τινῶν ὠρισμένων, τὰ ὁποῖα ἀνεκαλύφθησαν ἐκτισμένα ἐν βόθρῳ· ἡ λοιπὴ ἐπίχωσις εἶχε μείνει ἄθικτος. Ἀφ' ἐτέρου ἐπὶ τοῦ κρατήρος τὸ σίγμα ἔχει ἤδη τέσσαρας κεραίας καὶ μόνον ἐπ' αὐτοῦ· τοῦτο δὲ οὐχὶ ἄπαξ καὶ τυχαίως, ἀλλ' ἀνεξαιρέτως ἐν πᾶσι τοῖς ὀνόμασιν (1). Ὡστε καὶ ἐὰν ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ ἡμέτερος ἀγγειογράφος μετεχειρίζετο ἀποκλειστικῶς τὸ νέον σχῆμα τοῦ σίγμα ἔτη τινὰ πρὶν ἢ τοῦτο γείνη δεκτὸν ἐπισήμως ἐν ταῖς δημοσίαις ἀναγραφαῖς, ἤτοι κατὰ τὸ 446, πάλιν δὲν δυνάμεθα νομίζω ν' ἀνέλθωμεν ἄνω τοῦ 450 πρὸ Χριστοῦ. Κατὰ πᾶσαν λοιπὸν πιθανότητα ὁ κρατήρ ἐποιεθῆ ἐντὸς τῶν πρὸ τῆς ἀποτελειώσεως τοῦ Παρθενῶνος δεκαπέντε ἐτῶν.

Ἄλλ' ἡ ὑπὸ τοῦ χρονολογικοῦ τούτου προσδιορισμοῦ ἀποκτωμένη ὑπὸ τοῦ ἀγγείου ἀξία αὐθάνει ἔτι μᾶλλον ἕνεκα τοῦ σχήματος αὐτοῦ· διότι βλέπω, ὅτι ὁ Klein (ἴδε ἀνωτ.) μόνον ἐξ Ἰταλίας ἀναφέρει καλυκοειδεῖς κρατήρας, οὐδένα δ' ἐξ Ἑλλάδος· καὶ ἐγὼ δὲν ἤξεύρω, ἐὰν ἔκτοτε εὐρέθη τοιοῦτος ἐνταῦθα· ὥστε ὁ δημοσιευόμενος ἐξ Ἀκροπόλεως ἴσως εἶναι ὁ πρῶτος νῦν γνωστὸς γινόμενος. Τοῦτο ὑποδεικνύει πιθανῶς, ὅτι ἐν Ἀθήναις δὲν ἦσαν πολὺ ἐν χρήσει· οὐχ ἤττον ἐν Ἀκροπόλει ὑπάρχουσι δύο τεμάχια ἐκ τοῦ χείλους καὶ ἐτέρου τοῦ αὐτοῦ περιπίου μεγέθους, οἷου καὶ ὁ δημοσιευόμενος· ταῦτα εὐρέθησαν ἐν ἔτει 1874 ἀνατολικά τοῦ Παρθενῶνος, κατὰ σημείωσιν τοῦ κ. Εὐστρατιάδου· ἀκριβέστεραι πληροφορίαι λείπουσι. Παρίστατο ἐπ' αὐτῶν ὁ Ζεὺς (ΙΕΥΖ) ἐπιβαίνων ἄρ-

(1) Ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1885 σ. 56 παρατήρησα ἤδη ὅτι μόνον ἐπὶ τινῶν τεμαχίων μεγάλου ἀγγείου παριστῶντος τὸ κατὰ τοῦ Μινωταύρου ἔργον τοῦ Θησέως ἀπὴντησα τὸ σίγμα ἔχον τέσσαρας κεραίας, τότε δηλαδὴ δὲν εἶχον ἀνεύρει ἀκόμη ἐν ταῖς ἀποθήκαις τῆς Ἀκροπόλεως πάντα τὰ τεμάχια, ἐξ ὧν ἀπετελέσθη νῦν ὁ κρατήρ, ἐξ ὧν δὲ εἶχον ὅτε ἔγραφον ὑπ' ὄψιν, δὲν ἠδυνάμην νὰ ὀρίσω μετὰ βεβαιότητος τὸ σχῆμά του.

ματος πρὸς δεξιὰ καὶ κρατῶν τῇ χειρὶ σκῆπτρον. Τὴν κεφαλὴν ἔστρεφε πρὸς τὰ ὀπίσω. Αἱ μορφαὶ καὶ αὐτοῦ εἶναι ἐρυθραί. Σήμερον σώζονται μόνον αἱ κεφαλὰὶ τῶν δύο ἵππων μετὰ μικροῦ μέρους τῆς χαίτης, τοῦ δὲ Διὸς ἢ τὸ σκῆπτρον κρατοῦσα δεξιὰ χεὶρ μέχρι τοῦ ἀγκῶνος καὶ ἡ κόμη, ἣτις εἶναι ἐστεμμένη καὶ ἀναδεδεμένη ἐπὶ τῆς κορυφῆς. Τὸ χεῖλος καὶ τούτου περιέθεε κόσμημα συνιστάμενον ἐκ δύο σειρῶν ἀνθεμίων οὐχὶ λοξῶς τεθειμένων, ἀλλὰ καθέτως τῶν μὲν πρὸς τὰ ἄνω, τῶν δὲ πρὸς τὰ κάτω. Οὕτω ἀποδεικνύεται νῦν δι' ἐπισήμων παραδειγμάτων ἡ ὑπαρξίς τῆς κατηγορίας ταύτης τῶν ἀγγείων καὶ ἐν Ἑλλάδι.

Ἐπὶ τοῦ δημοσιευομένου κρατῆρος αἱ κόμαι καὶ

τὰ γένεια πασῶν τῶν μορφῶν, πλὴν τοῦ Θησέως, εἶναι μελαναὶ καὶ μόνον τὰ ἄκρα αὐτῶν ὑπόξανθα, τοῦ δὲ Θησέως ὀλόκληρος ἡ κόμη εἶναι ξανθὴ· τοῦτο βεβαίως δὲν εἶναι τυχαῖον, ἂν καὶ ἐγὼ δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ ὀνομάζῃται ὑπὸ ποιητοῦ τινος ἢ συγγραφέως ξανθὸς ὁ Θησεύς, ὡς ἄλλοι ἤρωες. Τὸ χρῶμα δὲν εἶναι διάφορον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ μελανὸν ἠραιωμένον. Ξανθαὶ ἐπίσης εἶναι καὶ αἱ ὀλίγαι ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ Μινωταύρου τρίχες καὶ αἱ λεπταὶ γραμμαί, δι' ὧν δηλοῦνται οἱ μῦς αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Θησέως, ὡς καὶ τινες τῶν λοιπῶν μορφῶν. Τὰ γράμματα καὶ ὁ στέφανος, ὃν κρατεῖ ἡ Ἀριάδνη, εἶναι λευκά.

ΧΡ. Δ. ΤΣΟΥΝΤΑΣ.

Ο ΕΝ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓῃ ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

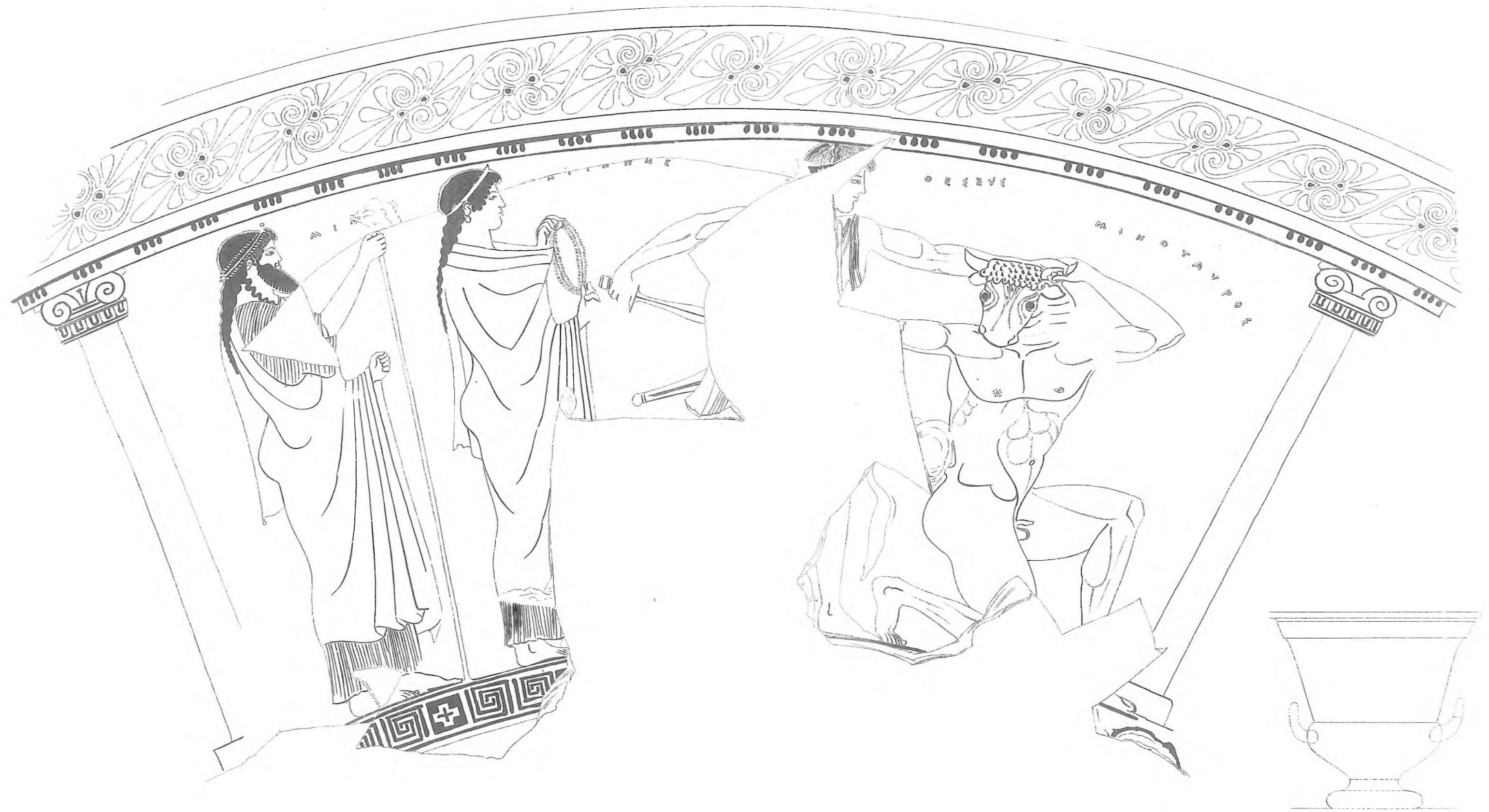
ΧΑΛΚΟΥΣ ΣΑΤΥΡΟΣ

(ἽΟρα πίν. 6).

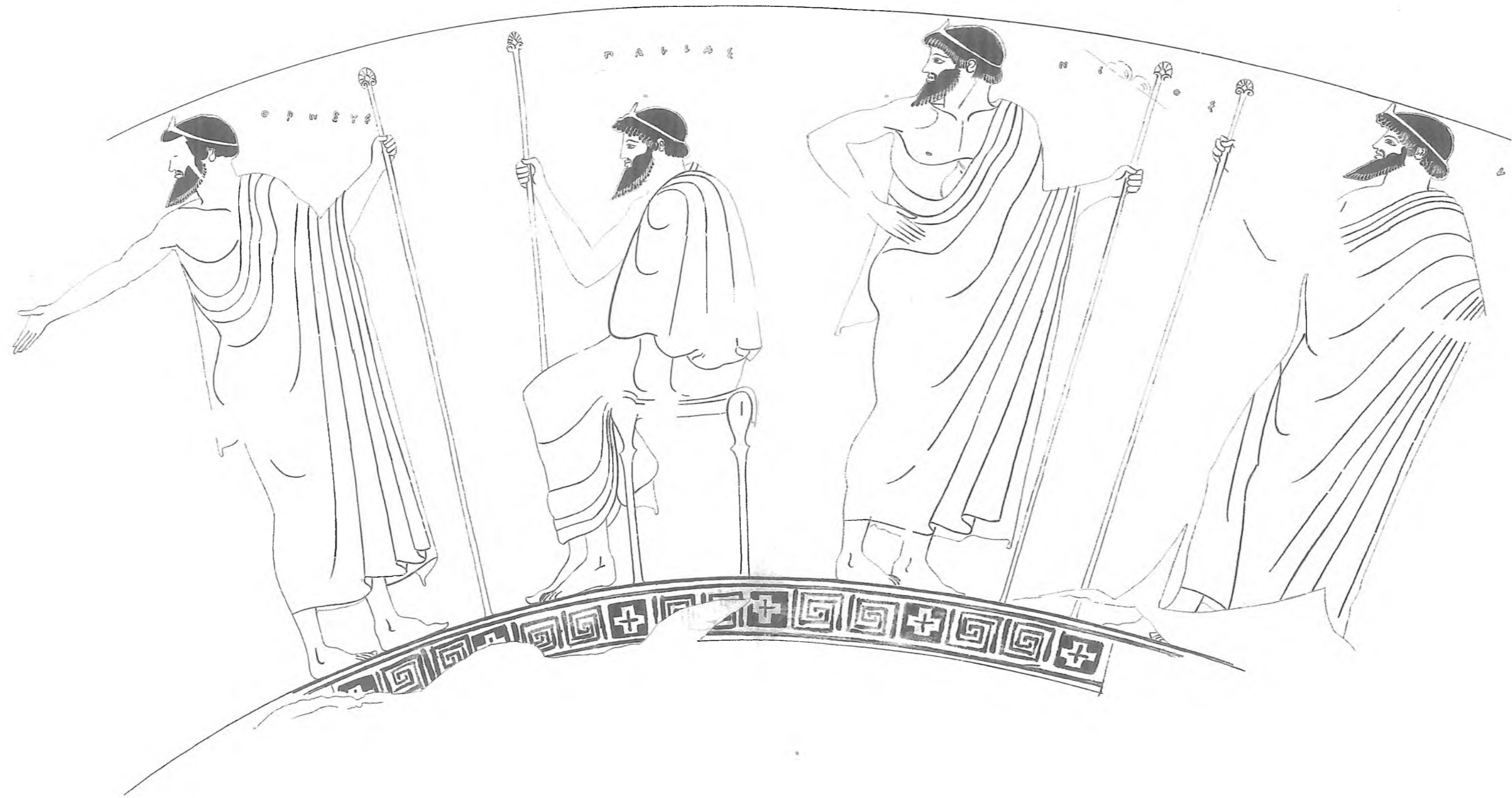
Τὸν ἐπὶ τοῦ ἔκτου πίνακος κατὰ τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ πραγματικοῦ μεγέθους ἀπεικονιζόμενον Σάτυρον, ὅστις εὐρέθη μὲν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῆς Αἰγύπτου πόλει Τάνει, περιήλθε δὲ εἰς κτήσιν τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν ἀρχαιολογικῶν Συλλογῶν ἐκ δωρεᾶς τοῦ φιλοπόλιδος κ. Ἰωάννου Δημητρίου, ἐκδίδομεν ἐνταῦθα ἐν ψευδαργυροτύπῳ εἰκόνι, γενομένη ἐν Παρισίοις κατὰ σχεδιογράφημα τοῦ κ. Gilliéron.

Ὁ Σάτυρος οὗτος εἶνε ἀληθῶς ἔργον οὐχὶ τῶν συνήθων. Ἐν βλέμμα ἀρκεῖ, ὅπως ἐννοήσῃ τις τὴν ἐξαιρετικὸν τοῦ τεχνίτου ἐπίνοιαν, θελήσαντος νὰ παραστήσῃ ἐν τῷ ἔργῳ του ὑπερβάλλουσαν βακχικὴν ἡδονήν. Ἐχὼν τὸ σῶμα ἐντεταμένον ἴσταται ἐπὶ τῶν ἄκρων ποδῶν ὀρχούμενος καὶ αἵρων τὰς χεῖρας· ἡ δὲ ἐν τῷ ὀρχεῖσθαι κινήσις καὶ τῶν μυῶν διαθέσις ἐκφράζουσι τὴν ἐσωτερικὴν τῆς ψυχῆς εὐφροσύνην καὶ θυμηδίαν· θεόληπτος καὶ ἔνθους φαίνεται ὅλως τῶν τοῦ κόσμου ἐπιλαθόμενος. Ἡ μὲν κόμη αὐτοῦ εἶνε μακρὰ καὶ ἐπιμελῶς διεσκευασμένη, ἡ δὲ κεφαλὴ μέση τὸ μέγεθος, περιαγῆς καὶ

κλίνουσα πρὸς τὰ ὀπίσω. Καὶ τὸ μὲν μέτωπον εἶνε χαμηλόν, ἔχον ἐλαφρὰν κυρτότητα, τὰ δὲ ὄμματα σύμμετρα καὶ κοῖλα. Ἡ ρίς εἶνε βραχεῖα ἔχουσα τὰ πτερυγία πλατέα, τὰ χεῖλη σύμμετρα καὶ ἔχουσι τὸ φίλτρον καὶ τὴν νύμφην ἠρέμα δεδηλωμένα· τὰ ὦτα εἶνε βραχεῖα καὶ ζώμορφα, τὸ γένειον δασύ καὶ οὔλον, καὶ ἡ ὄλη τοῦ προσώπου ἔκφρασις ἐνθουσιῶσα. Ἡ κατασκευὴ τοῦ σώματος αὐτοῦ εἶνε ῥωμαλέα μὲν, ἀλλὰ συνάμα ῥαδινὴ καὶ νευρώδης· οἱ μῦς εἶνε ἐκπεφρασμένοι τόσον ἀρμοδίως καὶ τόσον σύμφωνοι πρὸς τὰς κινήσεις τῶν μελῶν, ὥστε ἡ τέχνη δὲν ἐδύνατο οὕτως εἰπεῖν νὰ παραστήσῃ αὐτοὺς τελειότερον. Καθόλου δὲ ἀξιοθαύμαστα εἶνε ἐν τῷ Σατύρῳ τούτῳ ἡ ἐνότης τῆς κατασκευῆς τοῦ ὅλου σώματος, ὁ ἐναρμόνιος τῶν μελῶν συνδυασμός, ἡ ἐντελής συμμετρία, καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀνατομικὴ τῶν μυῶν ἀκρίβεια, τὴν ὁποῖαν ὅπως καταδείξωμεν, ἀπεικονίσασαμεν τὸν Σάτυρον κατὰ τέσσαρας θέσεις, προτιμήσαντες τοῦτο ἀντὶ πάσης περιγραφῆς, ἣτις ὅσον λεπτομερῆς καὶ ἂν ἐγίνετο, δὲν

ΚΡΑΤΗΡ ΕΞ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ 1.

ΚΡΑΤΗΡ ΕΞ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ 2.